

Висновок
рецензента, доктора педагогічних наук, професора О.О. Лаврентьєвої
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційної роботи
Кірюхіної Марини Володимирівни
«Гуманітарна підготовка майбутніх технічних фахівців авіаційної
галузі бакалаврського рівня з використанням інноваційних технологій»,
що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 – професійна освіта

Дисертація Кірюхіної М.В. присвячена досить актуальній темі, адже сьогодні, як ніколи, гостро постає проблема підготовки конкурентоздатних фахівців, спроможних вирішувати професійні завдання в складних економічних, політичних і соціокультурних умовах, в обставинах підвищеної відповідальності за безпеку життєдіяльності. Як цілком слушно акцентує дисертантка, підготовка технічних фахівців для авіаційної галузі має свою специфіку та характеризується низкою невирішених проблем, серед них, як особливо показова, вирізняється проблема невідповідності між нагальною суспільною потребою в технічних фахівцях зі сформованим гуманістичним світоглядом, професійною та етичною відповідальністю та фактичним станом їх гуманітарної підготовки. Така підготовка, як наголошує дисертантка, досить часто відірвана від сучасного соціокультурного контексту, до якого повною мірою залучені технічні фахівці авіаційної галузі, переважно має оглядово-інформаційний та загальнонауковий характер, використовує традиційні форми й пасивні пояснювально-ілюстративні методи, обслуговує викладання професійно зорієнтованих дисциплін. У такий спосіб гуманітарна підготовка не реалізує в повній мірі свій світоглядний і гуманістичний потенціал, не формує в майбутніх фахівців у необхідному обсязі якостей проблемного й критичного мислення, здатностей до командної і проектної роботи, до ефективної міжкультурної комунікації.

Оцінюючи дисертацію цілісно відмітимо, що Мариною Володимирівною цілком переконливо, аргументовано, послідовно й доказово здійснено теоретичний аналіз проблеми та запропоновано новий оригінальний підхід до

вирішення наукового завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі бакалаврського рівня з використанням інноваційних технологій. Дисертанткою розроблене сучасне дидактичне забезпечення для трьох навчальних дисциплін («Історія України та української культури», «Основи політології, правознавства та психології», «Основи соціології, культурології та філософії»), два авторські спецкурси («Історія авіації України», «Корпоративна культура авіаційних компаній та етика ділового спілкування») та загалом шляхи реалізації моделі, що спроможні привести гуманітарну підготовку у відповідність до сучасних тенденцій розвитку європейського суспільства й світового досвіду, реалізувати на практиці підготовку фахівців, від рівня професійної культури яких залежить не тільки комфортна, але й безпечна робота повітряного транспорту, і без перебільшення – економічне, соціальне й екологічне благополуччя людей.

У дисертаційній роботі, на основі виваженого відбору методів наукового пошуку ґрунтовно досліджено стан розробленості проблеми у закладах вищої освіти України та країн зарубіжжя (Латвія, Литва, Польща, Чехія, Німеччина, США), виокремлено труднощі і суперечності; здійснено теоретичний аналіз змісту й сутності гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі; схарактеризовано гуманітарну компетентність як основу для їх соціально-професійної діяльності, її зміст, склад та структурно-критеріальні компоненти. Звертає на себе увагу авторський стиль подачі матеріалу, всебічний аналіз ключових понять, їх чітке й коректне трактування, комплексні оцінні характеристики досліджуваних категорій. До цікавих і значущих розробок дисертантки варто віднести ієрархію в змісті гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі бакалаврського рівня, що охоплює як фундамент – загальнонаукову гуманітарну підготовку, а також більш специфічну – професійно спрямовану гуманітарну підготовку.

Цілісність і логіку дослідження підтверджено генетичним зв'язком чотирьох критеріальних компонентів гуманітарної компетентності курсантів

(ціннісно-мотиваційного, когнітивного, діяльнісного й рефлексивного). У такий спосіб надано змістову характеристику та представлено вихід на методичку діагностики й оцінювання рівня та ефективності гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі. А бачення гуманітарної компетентності як складної та багаторівневої, виокремлення в структурі комунікативної, соціокультурної, дослідницької, інформаційної компетентностей, дозволило авторці в повній мірі, цілісно й всебічно описати досліджуване поняття з урахуванням особливостей професійної підготовки технічних фахівців. Проте, на нашу думку, у подальшому тексті дисертації цей аспект не знайшов свого належного розвитку.

На високому фаховому рівні досліджено й чітко окреслено потенціал інноваційних технологій у системі гуманітарної підготовки технічних фахівців. Хотілось би відзначити, наприклад, узагальнюючі таблиці, в яких пояснюються можливості інноваційних комп'ютерних і безкомп'ютерних технологій у формуванні компонентів гуманітарної компетентності майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі бакалаврського рівня.

Ці та інші напрацювання Кірюхіної М. В. стали теоретико-методологічною базою для розробки моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі бакалаврського рівня з використанням інноваційних технологій. Науково-теоретичний рівень дисертації підсилено конкретизацією компонентів структурно-функціональної моделі, зв'язків і взаємозалежностей в її цільовому, методологічному, змістово-організаційному, оціночно-результативному блоках, комплексі педагогічних умов як іманентних складників моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі. Доречно акцентовано на внесок кожної умови, так само як і кожного з розробленого авторкою елементу системи педагогічної роботи з підвищення рівня сформованості гуманітарної компетентності курсантів, що презентують зміст інноваційного навчального ресурсу моделі.

Зі знанням справи організовано й проведено дослідно-експериментальну роботу, чітко, логічно й послідовно презентовано її зміст в основному тексті

дисертації та конкретизовано й поглиблено в додатках. У такий спосіб Кірюхіна М.В. лаконічно, чітко й зрозуміло розкриває зміст різноманітних стратегій розвитку гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі, які ілюструються за допомогою встановлених та обґрунтованих логічних зв'язків, спроектованих процедур у розгортанні різних видів навчально-пізнавальної діяльності курсантів через засоби прямого й опосередкованого управління з боку викладача та електронного навчального контенту. Ще однією безсумнівною перевагою розробленої авторкою моделі є її формалізованість, а відтак – можливість екстраполяції на різні навчальні ситуації в процесі гуманітарної підготовки.

Зміст і логіка наведених експериментальних даних цілком переконливо свідчить про ефективність розроблених дисертанткою формувальних засобів розвитку гуманітарної компетентності та її складників у курсантів. Вважаємо за потрібне відмітити широке й коректне застосування авторкою методів якісного, кількісного й статистичного аналізу задля обґрунтування всіх ключових положень дисертації. Застосовані методи, у тому числі інтерактивні із застосуванням ІКТ та інструментів, що доповнюють та корелюють один одного, дали змогу виважено й обґрунтовано зробити висновки щодо репрезентативності вибірки, можливостей оцінки рівня сформованості гуманітарної компетентності як цілісного утворення за ступенем розвинутості й ваговою характеристикою окремих компонент, а також впливу на цей процес розроблених авторських методик і загалом дійти логічного висновку щодо значущості здобутих результатів.

Дисертація досить вдало структурована, її відзнакою є логічність і обґрунтованість теоретичних положень і висновків. Написана вона грамотно, науковою мовою, виконана на високому науковому й методичному рівні.

Проте відзначаючи наукову цінність та практичну значущість дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження і побажання, що виникли в процесі рецензування дисертації Кірюхіної Марини Володимирівни, та є дискусійними.

– Поряд із досить вдалим структуруванням дисертації, підрозділ 1.1 видався нам завеликим за обсягом, таким, що розкриває багато різноаспектних завдань, містить змістові повтори та невиправдано довгі переліки посилань на персоналії. Робота значно б виграла, якщо б окремі положення або були структуровані в супідрядні підрозділи, або перенесені в інші розділи роботи.

– У Розділі 1, на нашу думку, бракувало авторської позиції щодо труднощів і суперечностей гуманітарної підготовки технічних фахівців, адже дисертантка, проводячи досить змістовний аналіз, спирається на теоретичні напрацювання інших дослідників, не підсилюючи свої висновки власними емпіричними спостереженнями.

– В основному тексті дисертації не варто було б здійснювати розлогий аналіз змісту досить вже розроблених понять компетентнісного підходу, надавати означення й конкретизувати вже прийняті в наукових колах категорії, зокрема «компетенція», «компетентність», «критерій» тощо.

– Не в повній мірі розвинено діяльнісний підхід як основу для визначення змісту гуманітарної компетентності, її структурно-критеріальних складників.

– Обсяг висновків до розділів варто було б скоротити.

Як пораду можемо рекомендувати методично обробити представлений в п. 2.2 емпіричний матеріал, подати його на кшталт методичних конструктів, що значно б спростило його запровадження в практику викладання гуманітарних дисциплін.

Доцільно також з'ясувати співвідношення гуманітарної компетентності з формуванням м'яких навичок softskills.

Утім зроблені зауваження та наведені рекомендації суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вважаємо, що дослідження Кірюхіної Марини Володимирівни «Гуманітарна підготовка майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі бакалаврського рівня з використанням інноваційних технологій» є актуальним, самостійним і завершеним, має всі ознаки наукової новизни та практичної значущості, у ньому отримані науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що розв'язують актуальну

проблему теорії та методики професійної освіти. Дисертація відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерств юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167) та може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій раді зі спеціальності 015 – професійна освіта.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

О.О. Лаврентьєва

